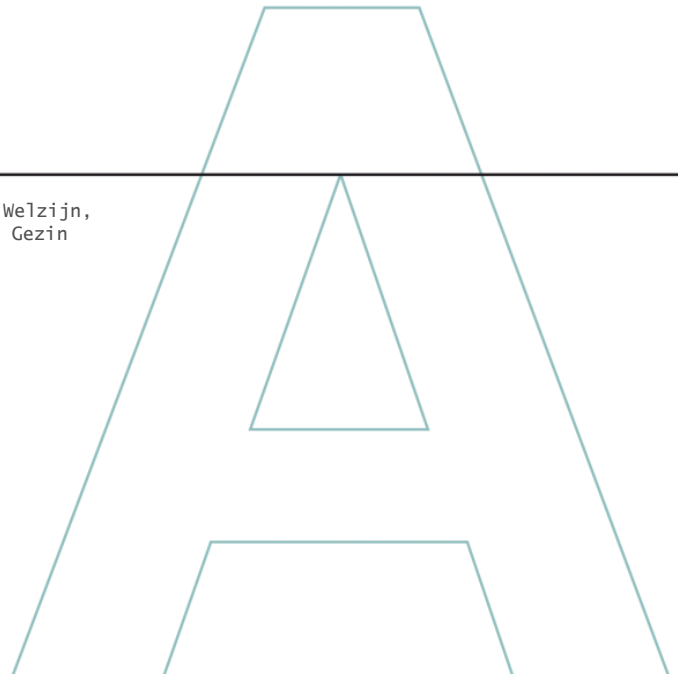

Advies

DATUM 23 november 2017
VOLGNUMMER 2017-2018/04

COMMISSIE Commissie voor Welzijn,
Volksgezondheid en Gezin

Suggesties voor terechte Vlaamse ambities voor pleegzorg

Sinds enkele jaren zet Vlaanderen pleegzorg explicieter op de kaart. Vorige legislatuur maakte Vlaanderen werk van het decreet pleegzorg¹ en het uitvoeringsbesluit over de organisatie van pleegzorg. In de huidige legislatuur formuleren de 'Conceptnota betreffende de organisatie van pleegzorg'² en de 'Evaluatie van de toepassing van het decreet en besluit houdende de organisatie van pleegzorg'³ verschillende suggesties om pleegzorg nog beter uit te bouwen.

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin vroeg advies aan het Kinderrechtencommissariaat over de conceptnota en het evaluatierapport.

Het Kinderrechtencommissariaat moedigt in dit advies de terechte ambities van Vlaanderen aan. Onderzoek en VN-aanbevelingen schuiven pleegzorg als eerste optie naar voren als thuisblijven vanuit het belang van het kind geen optie meer is. Anderzijds leggen onderzoek en klachten bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat ook bekommernissen bloot die om overheidsaandacht vragen.

In dit advies geven we volgende suggesties mee:

- We juichen de leeftijdsverhoging van 21 naar 25 jaar voor pleegzorg toe. Zeker in combinatie met 'kamer met aandacht' of andere opvangvormen opent het veel opties. We hopen dat de leeftijdsverhoging ook geldt voor niet-studerende jongeren of 18-

¹ Decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg, *BS* 16 augustus 2012.

² Conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende de organisatie van pleegzorg, *Parl. St.* VI. Parl, 2015-2016, nr 881/1.

³ Agentschap Jongerenwelzijn, *Evaluatie van de toepassing van het decreet en besluit houdende de organisatie van pleegzorg*, juni 2017, https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/assets/docs/publicaties/pleegzorg/evaluatierapport_pleegzorg.pdf

jarige jongeren die in een jeugdhulpvoorziening verbleven maar die door hun meerderjarigheid de voorziening moeten verlaten.

- We stellen vragen bij de herinvoering van de langdurige pleegplaatsing. We pleiten om de huidige regeling te behouden, mits enige bijsturing.
- We missen expliciete aandacht voor netwerkpleegplaatsingen. Klachten bij de Klachtenlijn leggen een gebrek aan intensieve begeleiding bloot.
- Onderzoek en klachten bij de Klachtenlijn illustreren dat pleegkinderen, pleegzorgers en ouders nood hebben aan meer informatie. Pleegkinderen worstelen met een gebrek aan, vaak gevoelige, informatie. We vragen aan de overheid om een voorzichtig en doordacht informatiebeleid te ontwikkelen bij plaatsing.
- Het recht op participatie van alle betrokkenen blijft een pijnpunt. De overheid weet dat en zet in op meer participatie op individueel niveau. We vragen om ontmoetingsmogelijkheden tussen lotgenoten sterker uit te bouwen. Pleegkinderen schuiven dit zeer expliciet naar voren.
- We steunen de plannen van de overheid om crisispleegzorg extra te ondersteunen. Vorig jaar melden meer dan 9000 jongeren zich bij de crisismeldpunten.
- Vlaanderen zal meer werk maken van cijfermateriaal dat het pleegzorgbeleid in beeld brengt. We vragen om ook in te zetten op cijfermateriaal vanuit het perspectief van pleegkinderen.
- Een pleegzorgplaatsing zet het contact met broers, zussen en grootouders onder druk. Pleegkinderen missen deze contacten. In de conceptnota en het evaluatierapport missen we aandacht voor dit gemis.
- De overheid zal de samenwerking tussen diensten voor complexe dossiers structureel uitbouwen. We vragen samenwerkingsverbanden met garanties. Klachten bij de Klachtenlijn illustreren dat de continuïteit in de hulpverlening soms in het gedrang komt als de samenwerking op teveel drempels botst.
- We zijn vragende partij naar flexibelere schakelmogelijkheden tussen perspectiefbiedende en perspectiefzoekende pleegzorg.
- De nood aan pleegzorg voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen blijft hoog. We staan achter de plannen van de overheid om cultuurpleegzorg aan te moedigen.

1. Vlaanderen is terecht ambitieus

Het is belangrijk dat Vlaanderen ambitieus is in zijn plannen voor pleegzorg. Vlaanderen moet blijven zoeken naar de verbetering van het leven van kinderen en jongeren in de jeugdhulp en pleegzorg. Helaas blijven onderzoek en klachten bij de Klachtenlijn knelpunten blootleggen.

1.1. Onderzoeken wijzen op uitdagingen

Een op vier jongeren in jeugdhulp verbleef in vijf of meer voorzieningen

Onderzoek van vzw Cachet en SOS Kinderdorpen⁴ toont aan dat kinderen en jongeren in de jeugdhulp blijven stoten op hardnekkige knelpunten.

⁴ Vzw Cachet en SOS Kinderdorpen, *Kernpunten uit een onderzoek rond jongeren die de jeugdhulp verlaten*, maart 2017, <https://www.sos-kinderdorpen.be/blog/07-03-2017/zes-op-tien-jongeren-uit-jeugdhulp-voelen-zich-gereduceerd-tot-probleemkind>

Meer dan één vierde van de jongeren verbleef in vijf of meer voorzieningen. Zes jongeren op tien denken dat de buitenwereld naar hen kijkt als probleemjongeren en niet als gewone jongeren. Als ze 18 jaar en ouder zijn, hebben ze zelden iemand waarop ze kunnen terugvallen. Bijna 50% behaalt geen diploma.

Pleegzorg als positieve ervaring

Onderzoek dat inzoomt op de beleving van jongeren die in een pleeggezin verblijven, en niet in een voorziening, brengen een positiever beeld aan het licht.

In het onderzoek van de Vrije Universiteit Brussel (VUB) naar de beleving van pleegkinderen⁵ zeggen alle pleegkinderen dat hun huidige pleegzorgplaatsing de beste keuze is. Sommige kinderen hadden er liever sneller gezeten. Hun residentiële plaatsing had kunnen vermeden worden.

De band met het pleeggezin is meestal bijzonder positief. Ze zien het pleeggezin als een eindbestemming en hopen er te kunnen blijven, ook na meerderjarigheid. Pleegkinderen voelen zich over het algemeen 'gewoon'. Sommigen zijn zelfs trots. Als ze zichzelf toch als anders zien of denken aan hun relatie met hun ouders en de juridische procedures dan kunnen ze zeer verdrietig en boos zijn. Het leven is bij sommige pleegkinderen complex en daar worstelen ze mee.

Knelpunten van pleegkinderen

In het onderzoek wijzen de deelnemende pleegkinderen op volgende knelpunten: (1) de aanpassing in de beginperiode, (2) ruzies en conflicten waarover onvoldoende open gecommuniceerd wordt, (3) de stem van hun ouders die luider klinkt dan die van hen en (4) netwerkpleeggezinnen met financiële moeilijkheden en/of met een zieke pleegzorger.

1.2. VN-aanbeveling schuift pleegzorg naar voor

Kinderen en jongeren hebben recht op jeugdhulp als ouders niet meer voor hen kunnen zorgen. Samen met het kinderrechtenverdrag vraagt de VN-aanbeveling over alternatieve zorg⁶ aan de overheid om in de eerste plaats het gezin zo goed mogelijk te ondersteunen. Moet de overheid toch ingrijpen in het belang van het kind, dan moet het kind op de best passende zorg en opvang kunnen rekenen. Een gezinsvervangende omgeving, zoals pleegzorg, heeft prioriteit. Zorg en opvang in een residentiële voorziening kan pas wanneer de specifieke zorg van de voorziening noodzakelijk is en de residentiële omgeving meer in het belang van het kind is dan een gezinsvervangende omgeving.

1.3. Meldingen over pleegzorg bij onze Klachtenlijn

De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat krijgt steeds meer meldingen waarin een pleegzorgcontext een rol speelt.

⁵ Cle A., Van Holen F. en Vanderfaeillie J., *Eindrapport: een onderzoek naar de beleving en de begeleidingsnoden van pleegkinderen*, december 2016, Vrije Universiteit Brussel, in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn.

⁶ UN-Resolutie van 24 februari 2010, *Guidelines for the Alternative Care for Children*, UN Doc. A/RES/64/142 (2010).

http://www.unicef.org/aids/files/UN_Guidelines_for_alternative_care_of_children.pdf

Infovragen over rechten van pleegkinderen

Pleegzorgers, ouders en diensten voor pleegzorg nemen contact op. Ze stellen ons vragen over de situatie en de rechten van hun pleegkind. Ook meer algemene vragen over onderwijs, afstamming of rechten van pleegkinderen in een echtscheidingscontext komen aan bod.

Pleegzorger contacteert de Klachtenlijn

De pleegzorger vertelt dat de moeder van haar pleegkind haar contacteerde. De moeder wenst dat haar kind geen contact meer heeft met de vader, de ex-man van de moeder. Kan dat?

Ouders willen gehoord worden

Ouders contacteren ons omdat ze zich niet gehoord voelen. Ze hebben soms andere opvoedingswaarden dan de pleegzorgers en vrezen dat het met hun kind de verkeerde richting uitgaat.

Vader van een 14-jarig meisje belt de Klachtenlijn

Hij heeft een conflict met het pleeggezin. Hij vindt het pleeggezin veel te beschermend voor zijn dochter. Ze wordt niet gestimuleerd in haar zelfstandigheid, ze heeft nauwelijks contact met vriendinnen buiten de school, ze heeft geen hobby's. Vader heeft een andere opvoeding voor ogen voor zijn kind. Hij vindt sociaal-emotionele ontwikkeling en zelfredzaamheid belangrijk. Hij wordt niet gehoord door de dienst voor pleegzorg.

Netwerkpleegzorg is niet altijd evident

Meldingen over netwerkpleegzorg komen het vaakst voor bij onze Klachtenlijn. Vaak zijn het de grootouders die de rol van pleegzorger op zich nemen. Die plaatsingen zijn niet altijd evident. De familiedynamiëken vragen soms om een andere begeleidingsmethodiek dan een bestandpleegplaatsing. Vooral als de ouders terug meer in beeld komen, kan de spanning toenemen.

De meldingen laten zien dat deze situaties kunnen leiden tot een breakdown met een herplaatsing van de minderjarige tot gevolg. De herplaatsing is vaak naar een voorziening omdat de thuissituatie van de ouders nog onvoldoende stabiel is.

Complex leven van pleegkinderen zorgt voor verdriet

De meldingen bij de Klachtenlijn leggen telkens de kwetsbare positie van pleegkinderen bloot. De relatie met hun ouders is soms complex. De conflicten tussen alle betrokkenen kunnen wegen op pleegkinderen. Niet zelden zijn de ruzies en de conflicten een bron van ontevredenheid en verdriet.

Continuïteit in hulp voor pleegkinderen staat of valt met samenwerking tussen betrokken actoren

Klachten tonen dat het hulptraject van pleegkinderen soms stroef verloopt. Zeker bij pleegkinderen met complexe zorgnoden waarbij meerdere actoren betrokken zijn, zoals pleeggezin, pleegdienst, kinderpsychiatrie of Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap.

Klachten bij de Klachtenlijn tonen dat te veel focus op de verschillen tussen de diensten gevolgen heeft voor de continuïteit in de hulpverlening voor pleegkinderen.

Schakelen tussen modules moet vlotter

Meldingen bij de Klachtenlijn leggen te stugge schakelmogelijkheden of te krappe combinatiemogelijkheden tussen de verschillende pleegzorgmodules bloot.

Niet-begeleide minderjarige pleegkinderen

Klachten over niet-begeleide minderjarige pleegkinderen variëren van een gebrek aan begeleiding voor alle betrokken partijen - wie regelt hun verblijfstatuut, is er extra psychologische steun voor de betrokken kinderen - tot het gevaar dat de betrokken kinderen op hun 18de verjaardag het land worden uitgewezen zonder toekomstperspectief.

1.4. Meer vraag naar pleegzorg

Pleegzorgplaatsingen nemen toe

Het jaarverslag van het Agentschap Jongerenwelzijn meldt dat er 6.062 pleegzorgsituaties waren in 2016. Dit betekent een stijging van 7% ten aanzien van 2015 en een stijging van 14% ten aanzien van 2014. In het totaal telt het Agentschap Jongerenwelzijn 450 pleeggasten ouder dan 21 jaar.

Perspectiefbiedende pleegzorg is de grootste groep, met 4.952 (82%) pleegzorgsituaties. Daarna komen ondersteunende pleegzorg 649 (11%) en perspectiefzoekende pleegzorg 461 (8%)⁷.

Wachlijsten voor pleegzorg

Eind 2016 wachten in totaal 4.497 minderjarigen op niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, waarvan 830 minderjarigen en 23 meerderjarigen op een verblijf in een pleeggezin. De gemiddelde wachttijd is voor perspectiefbiedende pleegzorg 353 dagen, voor perspectiefzoekende 227 dagen⁸.

2. Conceptnota en evaluatierapport schuiven oplossingen naar voren

Vlaanderen wil tegemoet komen aan de bezorgdheden van de betrokken actoren en schuift oplossingen naar voren. Vorige legislatuur maakte Vlaanderen werk van het decreet pleegzorg⁹ en het uitvoeringsbesluit houdende de organisatie van pleegzorg. In de huidige legislatuur formuleren de 'Conceptnota betreffende de organisatie van pleegzorg'¹⁰ en de 'Evaluatie van de toepassing van het decreet en besluit houdende de organisatie van pleegzorg'¹¹ verschillende oplossingen.

⁷ Agentschap Jongerenwelzijn, *Jaarverslag 2016 van de jeugdhulp*, p. 50-51, <http://www.jaarverslagjeugdhulp.be>

⁸ Agentschap Jongerenwelzijn, *Jaarverslag 2016 van de jeugdhulp*, p. 84-86, <http://www.jaarverslagjeugdhulp.be>

⁹ Decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg, *BS* 16 augustus 2012.

¹⁰ Conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende de organisatie van pleegzorg, *Parl. St. VI. Parl.*, 2015-2016, nr 881/1.

¹¹ Agentschap Jongerenwelzijn, *Evaluatie van de toepassing van het decreet en besluit houdende de organisatie van pleegzorg*, juni 2017, https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/assets/docs/publicaties/pleegzorg/evaluatierapport_pleegzorg.pdf

De conceptnota vraagt om aanpassingen van de regelgeving. Voor minderjarigen wenst ze:

- de leeftijdsgrens bij pleegzorg op te trekken van 21 jaar naar 25 jaar;
- langdurige pleegzorgplaatsing voor jonge kinderen weer mogelijk te maken;
- aan beide pleegzorgers een pleegzorgattest te geven;
- een uniforme lijst van bijzondere kosten op te stellen, inclusief de schulden voor onbetaalde ziekenhuiskosten onder bepaalde voorwaarden;
- pleegzorgverlof even sterk uit te bouwen als ouderschaps- of adoptieverlof;
- de zorg voor kinderen met een psychiatrische problematiek in een pleeggezin te ondersteunen door dagpleegzorg in andere pleeggezinnen;
- de persoonsvolgende financiering voor pleegkinderen met een beperking even toegankelijk te maken als voor andere kinderen met een beperking.

Het evaluatierapport van het Agentschap Jongerenwelzijn zoomt in op de voorstellen in de conceptnota en formuleert daarnaast extra ambities, gebaseerd op het evaluatietraject van het Agentschap Jongerenwelzijn en de diensten voor pleegzorg, Pleegzorg Vlaanderen vzw, cliëntvertegenwoordigers en andere stakeholders.

3. Suggesties voor bijkomende of bijsturing van oplossingen

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin vroeg om advies aan het Kinderrechtencommissariaat bij de conceptnota en het evaluatierapport.

Verskillende voorstellen zijn positief

We kunnen ons vinden in vele voorstellen van de conceptnota en het evaluatierapport. We scharen ons achter:

- een pleegzorgattest voor beide pleegzorgers;
- pleegzorgverlof even sterk uit te bouwen als ouderschaps- of adoptieverlof;
- de persoonsvolgende financiering voor pleegkinderen met een beperking even toegankelijk te maken als voor andere kinderen met een beperking.

Het evaluatierapport stelt dat het evident is dat de ziekenhuiskosten enkel door het pleeggezin of het Fonds Jongerenwelzijn gedragen kunnen worden voor zover ze gemaakt zijn tijdens het verblijf in het pleeggezin.

Leeftijd verhogen tot 25 is positief

Het Kinderrechtencommissariaat vindt de verhoging van de leeftijd tot 25 jaar voor pleegzorgplaatsing positief.

In het VUB-onderzoek drukken de pleegjongeren de wens uit om langer bij hun pleeggezin te kunnen blijven, ook wanneer ze al volwassen zijn.

Ook voor niet-studerenden?

Anderzijds doet de conceptnota vermoeden dat het enkel om studerende jongeren gaat die reeds in het pleeggezin verblijven. We hopen dat het openstellen van de pleegzorg tot 25 jaar ook geldt voor niet-studerende jongeren of voor jongeren die op hun 18de de jeugdhulpvoorziening verlaten en geen netwerk hebben om op terug te vallen.

Het onderzoek van Cachet en SOS Kinderdorpen geeft aan dat de meeste jongeren uit de jeugdhulp geen netwerk hebben. Bijna de helft van de

jongeren stroomt uit zonder diploma secundair onderwijs. Voor deze jongeren kan de verhoging van de leeftijd en verblijf in een pleeggezin een verschil betekenen.

Combinatie met tussenvormen biedt kansen

Zeker de combinatie met de tussenvormen die nu reeds op het terrein bestaat, zoals 'kamer met aandacht', biedt kansen voor jongeren die er alleen voor staan.

Kamer met aandacht¹²:

De jongere verblijft in een gastgezin waar ze een 'kamer met aandacht' krijgen. De jongere organiseert zoveel mogelijk zelf zijn leven. Het gastgezin is niet permanent beschikbaar, maar houdt wel toezicht en biedt ondersteuning wanneer nodig.

Ideaal kan deze groep jongeren rekenen op pleegzorg in een 'kamer met uitzicht' en een volwaardig leefloon, als nodig.

Langdurige pleegplaatsing weer mogelijk maken?

De conceptnota wenst langdurige pleegplaatsingen terug in te voeren. Momenteel kan de jeugdrechter perspectiefbiedende pleegzorg voor maximaal drie jaar toekennen. De conceptnota wenst de oude regeling terug in te voeren: voor kinderen jonger dan twaalf jaar de pleegsituatie in één keer opleggen tot de leeftijd van dertien jaar.

Pleegkinderen ervaren veel stress wanneer ze na drie jaar terug voor de jeugdrechter moeten verschijnen. De sociale onderzoeken en het verschijnen voor de jeugdrechter brengt veel angst en onzekerheid met zich mee voor alle betrokken partijen, zeker voor de pleegkinderen. In het VUB-onderzoek zijn de kinderen vragende partij om de juridische procedures te verbeteren.

We stellen vragen bij langdurige pleegplaatsing

We stellen ons vragen bij de langdurige pleegzorgplaatsing tot 13 jaar die de conceptnota voorstelt.

- Het zet rechten van kinderen en ouders onder druk, zoals het recht op gezinsleven.
- Het druist in tegen de VN-aanbeveling die stelt dat de overheid in de eerste plaats het oorspronkelijk gezin zo goed mogelijk moet ondersteunen vooraleer het kind geplaatst wordt.
- Het is belangrijk om de relatie tussen armoede en pleegzorg goed te blijven bewaken. Vroeger onderzoek toont ons de vaak kwetsbare positie van de biologische ouders bij pleegzorg.
- Tijdens een langdurige plaatsing kan er veel gebeuren en veranderen: er kunnen problemen opduiken in het pleeggezin, het oorspronkelijke gezin kan terug op het goede spoor zijn. Hoe zal men daarop inspelen?
- Het riskeert pleegzorg, als vrijwillige hulpverleningsvorm, onder druk te zetten. Zullen ouders nog bereid zijn om aan vrijwillige pleegzorgplaatsing mee te werken wanneer de kans op plaatsing tot dertien jaar bestaat?

Anderzijds zijn er zeer specifieke situaties waar een langdurige pleegplaatsing in het belang van het kind aangewezen is. Ook op de Klachtenlijn krijgen we meldingen waar een langdurige perspectiefbiedende pleegplaatsing de best passende hulpverleningsvorm is.

---

¹² Agentschap Jongerenwelzijn, *Evaluatie van de toepassing van het decreet en besluit houdende de organisatie van pleegzorg*, juni 2017, p. 10.

Een goede inschatting van het belang van het kind in deze zal vaak delicaat en complex tegelijk zijn. Wij zijn ervan overtuigd dat een bijsturing van de huidige regeling hieraan best tegemoet komt.

Blijf bij de huidige regeling maar stuur bij

Het Kinderrechtencommissariaat ziet meer heil in het behoud van de huidige regeling maar in combinatie met meer begeleiding en bemiddeling tussen alle betrokken partijen en een optimalisering van de juridische procedures.

- De huidige regeling maakt langdurige pleegplaatsing nu ook mogelijk. Kinderen kunnen voor drie jaar geplaatst worden, om de drie jaar wordt de situatie herbekeken. Oordeelt de jeugdrechter dat terugkeer naar het oorspronkelijk gezin niet mogelijk is, dan wordt de pleegplaatsing verlengd.
- We missen in de conceptnota een opsomming van zeer strikte voorwaarden, die garanderen dat langdurige pleegplaatsing zeer uitzonderlijk blijft. De conceptnota verduidelijkt niet hoe het recht op contact met de ouders, broers of zussen bij langdurige pleegplaatsing gegarandeerd wordt. Hoe zal er geanticipeerd worden op veranderende leefsituaties?
- In het VUB-onderzoek lezen we dat pleegkinderen ook nog steeds loyaal en vergevingsgezind zijn ten aanzien van hun ouders. Ze zijn vooral vragende partij om de zitting bij de jeugdrechter anders aan te pakken.

Het VUB-onderzoek stelt:

Zittingen van de jeugdrechtbank dienen beter voorbereid, begeleid en opgevolgd te worden, samen met het pleegkind. Een niet te verwaarlozen deel van de pleegkinderen ervaart de zittingen van de jeugdrechtbank als belastend en/of als nutteloos. Ze beschikken over weinig informatie over de bedoeling en het verloop van de zittingen en voelen zich hieromtrent bovendien weinig ondersteund. Hieromtrent formuleren we volgende aanbevelingen:

- Pleegkinderen in een gerechtelijke plaatsing moeten beter op de hoogte worden gebracht van het doel van de zittingen en van de finaliteit van hun verplichte aanwezigheid.
- Zittingen vragen een betere voorbereiding door de pleegzorgbegeleider, maar ook advocaten en consulenten dienen meer te investeren in een (vertrouwens)band met pleegkinderen.
- Pleegkinderen hebben nood aan meer duidelijkheid over het verloop van de zitting (wie zal er zijn, wat zal er gebeuren, ...).
- Er moet worden vermeden dat pleegkinderen hun biologische ouder(s) moeten ontmoeten in de jeugdrechtbank wanneer ze dit niet wensen.
- De aanwezigheid van de pleegzorgbegeleider, de consulent of een andere vertrouwenspersoon tijdens de zittingen van de jeugdrechtbank is een must.
- Zittingen vragen ook 'nazorg' in de zin van een nabespreking met uitleg bij de beslissingen.¹³

Netwerkpleegzorg verdient meer aandacht

We missen specifieke aandacht voor netwerkpleegzorg in de conceptnota en in het evaluatierapport.

De kinderen in het VUB-onderzoek en klachten bij onze Klachtenlijn leggen pijnpunten bloot rond netwerkpleegzorg. Ze zijn niet steeds een veilige plek. Soms zijn ze het strijdperk van conflicten tussen pleeg- en geboorteparenten en andere familieleden.

¹³ Cle A., Van Holen F. en Vanderfaillie J., *Eindrapport: een onderzoek naar de beleving en de begeleidingsnaden van pleegkinderen*, december 2016, Vrije Universiteit Brussel, in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn, p.169.

Netwerkleegzorg vraagt daarom om een intensievere aanpak. Om de continuïteit van de opvang en de zorg van de minderjarigen te waarborgen, vragen we de netwerkbegeleidingen te versterken.

Nood aan informatie vraagt om doordachte aanpak

De kinderen in het VUB-onderzoek hebben duidelijk nood aan meer informatie over het 'waarom' van hun plaatsing. Ze willen weten waarom ze in een pleeggezin opgroeien en wat er precies gebeurd is. Ze willen weten waarom jeugdrechters bepaalde beslissingen nemen. Vooral kinderen, die op jonge leeftijd geplaatst zijn, zitten met veel vragen. Ze krijgen nadien weinig informatie en de weinige herinneringen die er zijn, zijn soms zeer traumatisch.

Het VUB-onderzoek stelt:

Pleegkinderen voelen zich in de war. Deze verwardheid is vaak het gevolg van een tekort aan inzicht in de oorzaken van de plaatsing.¹⁴

De meldingen bij onze Klachtenlijn wijzen op een tekort aan allerlei juridische informatie. Ouders, pleegzorgers maar ook diensten voor pleegzorg en begeleiders contacteren ons met allerlei vragen.

Een dienst voor pleegzorg en een pleegzorger contacteren de Klachtenlijn

- Wat zijn de procedures en de diensten die we moeten contacteren om het verblijfsstatuut van een niet-begeleid pleegkind in orde te brengen?
- De biologische vader van mijn pleegkind, blijkt toch niet de biologische vader te zijn. Heeft de vader nog recht op contact?

Het evaluatierapport kijkt naar de diensten voor pleegzorg om de informatievertrekking waar te maken binnen het kwaliteitstraject van de diensten voor pleegzorg. We vrezen dat dit niet volstaat. Pleegkinderen leggen een duidelijk tekort aan informatie bloot. Het gaat om gevoelige informatie die op een voorzichtige en doordachte wijze moet worden meegedeeld.

Inspraak blijft een uitdaging

In 2011 gaf het Kinderrechtencommissariaat advies bij de conceptnota over pleegzorg in Vlaanderen.¹⁵ We kaartten toen het tekort aan aandacht aan voor het recht op participatie van de betrokkenen. We vroegen om meer inspraak op individueel niveau. We pleitten voor meer belevingsonderzoek en ontmoetingsmogelijkheden met lotgenoten.

Vlaanderen heeft werk gemaakt van het recht op participatie van de betrokkenen. Ze gaf opdracht aan de VUB om de beleving van pleegkinderen in kaart te brengen. De diensten voor pleegzorg horen het decreet rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp te respecteren. Ze moeten een participatieraad organiseren waarin de verschillende partijen vertegenwoordigd zijn. Pleegkinderen, ouders en pleegzorgers kunnen met klachten terecht bij de JO-lijn, het Kinderrechtencommissariaat, de Vlaamse Ombudsdienst.

Ondanks de inspanning blijft het recht op participatie van alle betrokkenen een grote uitdaging. Klachten bij onze Klachtenlijn blijven dit jaar na jaar

¹⁴ Cle A., Van Holen F. en Vanderfaeillie J., *Eindrapport: een onderzoek naar de beleving en de begeleidingsnoden van pleegkinderen*, december 2016, Vrije Universiteit Brussel, in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn, p.8.

¹⁵ Kinderrechtencommissariaat, *Advies Zorg voor kinderen in pleegzorg*, 2011-2012/3, www.kinderrechtencommissariaat.be - Adviezen en standpunten.

illustreeren. Pleegkinderen of kinderen die in een voorziening geplaatst worden, hebben het gevoel onvoldoende gehoord te worden door de jeugdrechter. Ook de pleegkinderen in het VUB-onderzoek vinden dat ze onvoldoende gehoord worden. Ze missen inspraak in de beslissingen rond de plaatsing en in de beslissingen die pleegzorgdiensten nemen. Ruim een derde van de pleegkinderen wil graag (meer) andere pleegkinderen leren kennen. Ze zijn echter niet op de hoogte van het bestaan van participatiegroepen.

Participatie op individueel niveau en ontmoeting met lotgenoten

Het evaluatierapport weet dat het gebrek aan participatie een uitdaging blijft. Het rapport besluit dat de diensten voor pleegzorg verder werk moeten maken van participatie op dossierniveau en de activering van de participatieraden.

We hopen dat de Vlaamse overheid meer gehoor geeft aan de vraag om lotgenoten te ontmoeten. Het geeft pleegkinderen de kans om hun verhaal naast dat van anderen te leggen. Ze kunnen zich begrepen voelen en ervaren dat ze niet alleen zijn.

Terechte aandacht voor crisispleegzorg

De jaarverslagen van het Agentschap Jongerenwelzijn wijzen elk jaar op een toename in het aantal crisisaanmeldingen. Vorig jaar hebben 9.868 unieke minderjarigen zich gemeld bij één van de zes crisisnetwerken.¹⁶

De Klachtenlijn krijgt meldingen van jongeren die op zoek zijn naar een plek om te overnachten omdat ze het thuis niet meer uithouden. Meestal slaan ze op de vlucht voor het fysieke en psychische geweld. We vragen of ze mensen kennen waar ze kunnen verblijven en zich veilig voelen, raden hen aan om contact op te nemen met crisismeldpunten, of we nemen in hun naam contact op. Eerder pleitte het Kinderrechtencommissariaat voor 'crashplekken' voor deze groep jongeren¹⁷.

Vlaanderen wenst crisispleegzorg sterker te ondersteunen. Het evaluatierapport meldt dat de diensten van pleegzorg een pool van crisispleeggezinnen aan de crisismeldpunten zullen ter beschikking stellen. We staan volledige achter deze plannen. Het biedt aan jongeren die op de vlucht slaan, voor een korte tijd, een veilige plek aan.

Tekort aan cijfermateriaal wordt aangepakt

De voorbije jaren werden meerdere schriftelijke vragen gesteld over pleegzorg. Er waren vragen over: het aantal pleegkinderen dat met hun broers en zussen in eenzelfde pleeggezin verblijft,¹⁸ het aantal afgeleverde en ingetrokken attesten voor netwerkpleegzorg¹⁹, of het aantal bezoeken van begeleiders aan het pleeggezin²⁰. De antwoorden op de vragen maken duidelijk dat er een tekort is aan gecentraliseerd cijfermateriaal. Het Agentschap Jongerenwelzijn beschikte niet over de nodige informatie.

¹⁶ Agentschap Jongerenwelzijn, *Jaarverslag jeugdhulp 2016, Samenvatting*, p. 5. <http://www.jaarverslagjeugdhulp.be>

¹⁷ Kinderrechtencommissariaat, *Jaarverslag 2015-2016, Te veel geschillen over verschillen*, 2016-2017/1, <https://www.kinderrechtencommissariaat.be/advies/jaarverslag-kinderrechtencommissariaat-2015-2016-te-veel-geschillen-over-verschillen>

¹⁸ Schriftelijke vraag over pleegzorg over de opvang voor broers en zussen in eenzelfde gezin aan Jo Vandeurzen, *Parl.St. Vl. Parl.* 2017, nr. 838.

¹⁹ Schriftelijke vraag over attesten pleegzorg en de evolutie aan Jo Vandeurzen, *Parl.St. Vl. Parl.* 2017, nr. 748.

²⁰ Schriftelijke vraag over pleegzorg - Bezoeken van begeleiders aan Jo Vandeurzen, *Parl.St. Vl. Parl.* 2017, nr. 549.

Het evaluatierapport stelt dat Pleegzorg Vlaanderen vzw zich meer zal toeleggen op cijfergegevens. Dat is een goede zaak. We pleiten voor meer cijfermateriaal vanuit het perspectief van pleegkinderen. Het jaarverslag van het Agentschap Jongerenwelzijn rapporteert over het gemiddeld aantal begeleidingsuren van de begeleiders, maar bijvoorbeeld niet over het gemiddeld aantal bezoeken aan pleegkinderen.

Weinig focus op broers en zussen

Zowel in de conceptnota als in het evaluatierapport missen we aandacht voor de broers en zussen van pleegkinderen. Het VUB-onderzoek stelt dat de wens tot contact met broers, zussen en andere familieleden belangrijk blijft.

Het contact met ouders, broers, zussen en andere familieleden, zoals grootouders, komt door de plaatsing soms onder druk te staan bij sommige pleegkinderen. Deze kinderen vinden het belangrijk dat begeleiders rekening houden met hun wensen rond de bezoekregeling. Wie willen ze zien? Hoe vaak willen ze de familie zien? Hoe worden bezoeken ingevuld?²¹

Meer begeleiding nodig bij emotionele problemen

Pleegkinderen worden soms geconfronteerd met ernstige familiale problemen en andere moeilijkheden. Een pleegzorgplaatsing betekent doorgaans geen einde van deze problemen. Het omgaan met emotionele- en gedragsproblemen die gelinkt zijn aan hun vroegere en/of huidige situatie, is voor vele pleegkinderen een grote uitdaging. Sommige pleegkinderen in het VUB-onderzoek vinden dat er te weinig oog is voor hun problematiek en/of voelen zich hierin onvoldoende ondersteund.

Concrete aanbevelingen uit het VUB-onderzoek.

- Pleegzorgbegeleiders dienen aandacht te hebben voor emotionele- en gedragsproblemen bij pleegkinderen. Een screening naar gedrags- en emotionele problemen op regelmatige tijdstippen kan een hulp zijn.
- Pleegzorgbegeleiders, pleegzorgers en andere hulpverleners of vertrouwensfiguren moeten (sneller) extra ondersteuning voorstellen, bijvoorbeeld in de vorm van psychotherapie, 'Pleegouders Versterken in Opvoeden (PVO)', ...
- De drempel om hulp te vragen blijft voor sommige pleegkinderen hoog. Inspanningen zijn nodig om deze drempel te verlagen.²²

Samenwerking tussen diensten mag niet vrijblijvend zijn

Grootmoeder-pleegmoeder vraagt tussenkomst van de Klachtenlijn in de situatie van haar twee kleinkinderen (11 en 8 jaar).

Kort na de geboorte werden de kleinkinderen aan haar toegewezen wegens de onstabiele thuissituatie. De kinderen hebben hechtingsstoornissen. De relatie met thuis is turbulent. De kleinkinderen uiten dat gedragsmatig en er zijn vragen over hun emotionele ontwikkeling. Ook de grootmoeder erkent het gedrag bij de kinderen en start begeleiding op bij een kinderpsychologe. Grootmoeder vindt het niet altijd gemakkelijk om haar rol van pleegmoeder te scheiden van haar eigen moederrol tegenover haar dochter, de moeder

²¹ Cle A., Van Holen F. en Vanderfaillie J., *Eindrapport: een onderzoek naar de beleving en de begeleidingsnoden van pleegkinderen*, december 2016, Vrije Universiteit Brussel, in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn, p. 84.

²² Cle A., Van Holen F. en Vanderfaillie J., *Eindrapport: een onderzoek naar de beleving en de begeleidingsnoden van pleegkinderen*, december 2016, Vrije Universiteit Brussel, in opdracht van het Agentschap Jongerenwelzijn, p. 167-168.

van de kinderen. Dat leidt soms tot spanningen. Daardoor doen ze vaak een beroep op de dienst pleegzorg. Die adviseert een opname van een van de kinderen in de kinderpsychiatrie. Grootmoeder gaat akkoord. Ze heeft de indruk dat het kind en zij goed meewerken aan de sessies in de kinderpsychiatrie. Voor de kinderpsychiatrie kan een terugkeer van het kind naar de grootmoeder. Maar pleegzorg vindt dat ze hun limieten van begeleiding bereikt hebben en dat ze ver boven de toegestane begeleidingsuren zitten. Ook zeggen ze dat de verhouding tussen grootmoeder-pleegmoeder en moeder verwarrend kan zijn voor de kinderen. Zij willen de consultant van de sociale dienst van de jeugdrechtsbank adviseren de pleegzorg te stoppen en willen een opname van de kinderen in een Observatie en behandelingscentrum om van daaruit te bekijken welke verdere hulp mogelijk is, zoals een extern pleeggezin of begeleidingstehuis. Omdat het dossier van de jeugdrechtsbank verhuist naar een andere regio is er geen sociale dienst meer bij betrokken.

Het evaluatierapport moedigt samenwerking aan tussen verschillende diensten. Het Agentschap Jongerenwelzijn wenst vooral structurele partnerschappen uit te bouwen tussen de diensten voor pleegzorg en de andere diensten.

Klachten bij onze Klachtenlijn tonen dat samenwerking tussen diensten essentieel is voor kinderen met complexe dossiers. De continuïteit in hun hulpverlening staat of valt met een goede samenwerking. Anderzijds tonen de klachten ook aan dat de samenwerking niet vrijblijvend mag zijn.

De betrokken diensten hebben soms verschillende visies op de meest gewenste hulp voor het kind. Vanuit de eigen visie halen ze verschillende terechte bezorgdheden aan. Daarnaast spelen de verschillende toegangscriteria en de financiële middelen van de diensten een rol. Deze bepalen of een kind al dan niet toegang heeft tot het hulpaanbod van de eigen dienst.

Het overleg tussen de betrokken diensten riskeert hierdoor van focus te veranderen. De kans bestaat dat verschillen in visie en toegangscriteria de bovenhand halen. De zoektocht naar de nodige ondersteuning en begeleiding voor het pleeggezin wordt hierdoor soms versperd. Het riskeert bijvoorbeeld, de perspectiefbiedende pleegzorgplaatsing van de kinderen stop te zetten, terwijl de kinderen en het pleeggezin vragende partij zijn om de pleegplaatsing verder te zetten.

In het belang van de continuïteit in de hulpverlening voor de betrokken kinderen vragen we om samenwerkingsverbanden met garanties.

Flexibele overgang tussen perspectiefzoekende en -biedende pleegzorg

Als de ouders willen toewerken naar een terugkeer naar huis, kan pleegzorg daar niet genoeg op inspelen. Reden? In de perspectiefbiedende pleegzorg blijft het aantal uren contextbegeleiding beperkt omdat het om een langere pleegzorgplaatsing gaat.

Dat is een gemiste kans. Zeker als het betekent dat kinderen in een voorziening terechtkomen als tussenstap. Zonder te weten of de ouders effectief opnieuw de nodige zorg kunnen opnemen.

Samen met de diensten voor pleegzorg vragen we om vlottere wisselmogelijkheden tussen perspectiefzoekende en perspectiefbiedende pleegzorg. Het evaluatierapport stelt dat de afdeling Continuïteit en Toegang

van het Agentschap Jongerenwelzijn een voorstel ontwikkelt om flexibele overgang tussen modules mogelijk te maken.

Meer pleegzorg voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen nodig

Eind 2015 startte het pilootproject 'Geef de wereld een thuis'. In een eerste fase werden processen uitgetekend en samenwerkingsafspraken gemaakt tussen de diensten voor pleegzorg, Vluchtelingenwerk Vlaanderen en het erkende aanbod voor de opvang en begeleiding van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV).

In de zomer van 2016 stroomden de eerste kinderen door en eind 2016 verbleven een 180-tal NBMV in een pleeggezin.

We vragen aan Vlaanderen om te blijven investeren in pleegzorg voor de NBMV. Het aantal kandidaat-pleeggezinnen nam toe na de oproep, maar de toestroom van NBMV was groter. Een groot deel van de NBMV kwam toen in het Fedasil-netwerk van opvangcentra terecht. Pleegzorg werd gereserveerd voor de meest kwetsbare NBMV.

We scharen ons achter de plannen om pleegzorg in cultuurgezinnen meer mogelijk te maken. Vlaanderen komt daarmee tegemoet aan het belang van continuïteit in de opvoeding op het vlak van taal, godsdienst en cultuur.